

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Chrančovice

1902–1945 (1947)

Inventář

EL NAD č.: 277

AP č.: 362

Mgr. Jitka Flanderková

Plasy 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	8
Příloha č. 2: Počet obyvatel a domů v obci a osadě	9
Příloha č. 3: Seznam doložených starostů	10

Inventární seznam	11
--------------------------	-----------

I. Vývoj původce archiválií

Původci archiválií archivního fondu Archiv obce Chrančovice zpřístupňovaných tímto inventářem jsou: Obecní úřad v Chrančovicích s Chrástem/Gemeindeamt Chränčowitz mit Chrast¹, 1850–1945, Místní správní komise v Chrančovicích (1945–1946) a Místní národní výbor v Chrančovicích (1946–30. 6. 1980), Chrančovice 3, pošta Líšťany 330 03, IČO 257842.

Chrančovice (Chrenčovice, něm. Chrantschowitz, Chräntschowitz, Chränčowitz) leží 5,5 km západně od Všerub v nadmořské výšce 500 metrů na stejnojmenném katastrálním území o rozloze 3,39 km². Původní název byl patrně Chranišovice, ve smyslu ves lidí Chranišových. Chrást (Chrastov, později Chrástov, něm. Chrast) leží 6 km západně od Všerub v nadmořské výšce 480 metrů na stejnojmenném katastrálním území s rozlohou 1,47 km².

První zmínka o Chrančovicích pochází z roku 1379, kdy byla ves rozdělena mezi Dalibora a Racka z Chrančovic. Zlomkovité zprávy uvádějí v 15. století jako další majitele vsi Jaroslava z Lipna (též z Chrančovic) a Rouse z Lipna. Chrást je poprvé v písemných pramenech uváděn k roku 1186 coby majetek premonstrátského kláštera v Kladrubech. Pod správu jednoho držitele se obě vsi dostaly někdy v průběhu 16. nebo 17. století.

V roce 1684 získaly ves Chrančovice spolu s Chrástem jako samostatný statek Wiederspergové z Wiederspergu. Za jejich správy byla v Chrančovicích postavena kaple sv. Jana Nepomuckého a v letech 1794–1795 na místě někdejší tvrze barokní zámek. Od roku 1801 se v držení statku vystřídala řada dalších majitelů. Podle Sommera patřil statek k roku 1838 Josefu Wolframovi, radnímu v Dobřanech. V Chrančovicích tehdy žilo 207 německých obyvatel ve 22 domech. Dalších pět domů obývaly židovské rodiny. Ve vsi bylo sídlo statku, dvůr, ovčín, hospoda, pivovar a flusárna. V Chrástu bylo 11 domů se 64 obyvateli. Nacházel se zde rustikální statek, ze kterého byl odváděn roční desátek líšťanské faře. Ke chrančovickému statku ještě patřil jeden dům v Popovicích. Až do zrušení vrchnostenské správy náležely Chrančovice společně s Chrástem ke stejnojmennému statku, jehož poslední majitelkou byla Amalia Steiglová.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství a tím i patrimoniální správy, která pokračovala ve své úřední činnosti do roku 1850. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. V novém územněsprávním členění připadla místní obec Chrančovice do soudního okresu Touškov a politického okresu Plzeň v Plzeňském kraji. Prvoinstančním úřadem politické správy s všeobecnou působností bylo Okresní hejtmanství v Plzni. Poštovním úřadem náležely Chrančovice do Všerub. Farním úřadem příslušely do Líšťan, kam také do roku 1900 docházely děti do školy. Tehdejší majitel statku Othmar Pankratz dosáhl dne 4. dubna 1900 zřízení učitelského místa v Chrančovicích, vyučovalo se v domě čp. 27. V roce 1901 nechal Pankratz postavit novou školní budovu.

Stejně jako podle tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 ř. z.), tak i podle obecního zřízení a řádu volebního pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. V roce 1912 působil v Chrančovicích na

---

¹ Podoba názvu na oficiálním razítku obce.

postu starosty Wenzl Wettengl, do čela osady Chrást byl zvolen tzv. osadní starosta či představený (něm. Ortsvorsteher) Anton Seifert.

V roce 1919 bylo v Chrančovicích zvoleno na základě novelizovaných ustanovení o volebním řádu a obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Prvním poválečným starostou se stal Karl Veit. Při Obecním úřadu v Chrančovicích byla ustavena finanční komise (povinná podle § 9 zákona č. 329/1921 Sb.), o činnosti dalších komisí nejsou doloženy žádné zprávy.

Koupě chrančovického statku Čechem Karlem Řebíčkem v roce 1921 znamenala zvýšení počtu českého obyvatelstva, především deputátníků, v dosud převážně německé obci.² Karel Řebíček byl podle školní kroniky v roce 1931 zvolen jako jediný Čech do obecního zastupitelstva.

Po podepsání Mnichovské dohody v roce 1938 se Chrančovice staly součástí Říšské župy Sudety. Obec náležela do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a patřila do působnosti landráta ve Stříbře. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 s platností od 20. listopadu 1938 bylo na sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung z 30. ledna 1935). Do té doby zůstávalo v platnosti dosavadní československé obecní zřízení. Podrobnější instrukce k zavedení německého obecního zřízení na sudetoněmeckém území vydal dne 22. listopadu 1939 zvláštním oběžníkem říšský ministr vnitra. V roce 1939 je ve funkci starosty uváděn Karl Utler.

Činnost obecního úřadu byla ukončena na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů, ustavením místní správní komise.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány. Dne 27. února 1956 provedla stříbrská okresní archivářka Bohuslava Lohrová odbornou archivní prohlídku a výběr archiválií ve spisovně Místního národního výboru v Chrančovicích.

Po územněsprávní reformě (zákon č. 36/1960 Sb.) byly archiválie 25. října 1963 delimitovány z Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře do Okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích (př. č. 209). Po odborné archivní prohlídce a provedeném skartačním řízení na Obecním úřadě Všeruby dne 21. února 1996 byl k trvalé archivní úschově převzat parcelní protokol osady Chrástov a zařazen pod přírůstkovým číslem 1098 do fondu AO Chrančovice.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Pořádání a inventarizace archivního fondu proběhly na základě vyhlášky č. 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (č. j. SOAP/006-1300/2014) a Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Přihlédnuto bylo rovněž k Metodickému návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování

---

² V roce 1924 byla dokonce v Chrančovicích zřízena česká menšinová škola a o dva roky později byl ustaven i místní odbor Národní jednoty pošumavské.

archiválií. V roce 1957 fond hrubě uspořádal Vladimír Bystrický. Soupis písemností fondu doplnil v roce 1996 Karel Rom.

Při přemanipulování fondu AO Chrančovice přeřadila archivářka Kateřina Nová v roce 2005 úřední knihu – Grundkontraktbuch von Chräntschowitz und Chrast 1851–1881 do fondu Okresní soud Město Touškov (č. j. SOAP/060-724/05). Během generální inventury 2012–2013 došlo ke změně ve skladbě a počtu evidenčních jednotek a ke zpřesnění časového rozsahu a metráže.

Během současné inventarizace nedošlo ke změně v počtu a skladbě evidenčních jednotek, celkové metráži ani časovém rozsahu fondu. Archivní fond AO Chrančovice 1902–1945 (1947) obsahuje 25 úředních knih, 2 podací protokoly a 3 kartony spisů o celkovém rozsahu 0,33 bm. Vnitřní skartace nebyla provedena.

Vzhledem k neúplnému dochování fondu bylo při pořádání použito umělé pořádací schéma, uvedené v příloze č. 1 Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Fond byl rozdělen na I. Úřední knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál. Spisový materiál se dále člení na 1. Registraturní pomůcky a 2. Spisy. Účetní materiál obsahuje 1. Účetní knihy a 2. Účetní spisy.

Počáteční datace knihy inv. č. 1 byla provedena odhadem, posteriora jsou dána přihlášením obyvatelstva v obci v letech 1945–1946. Posteriora v knize inv. č. 26 tvoří zápisy místní správní komise a místního národního výboru.

Stav dochování fondu je mezerovitý. Jazykem archiválií je němčina. Česky jsou psaná posteriora v inv. č. 1 a 26. V době zpracování fondu se písemnosti přes drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Chrančovice poskytuje informace o činnosti obecního úřadu a životě obce. Dílčí informace o hospodaření obce a jména některých obecních představitelů lze čerpat z účetního materiálu (inv. č. 17–39).

Pro genealogický a demografický výzkum jsou využitelné archiválie inventární č. 1, 2, 7, 8 a 12. Stavební vývoj obce lze částečně sledovat v dochovaných stavebních spisech a plánech (inv. č. 13 a 14).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Chrančovice 1902–1945 (1947) uspořádala a inventář sepsala v červnu 2018 Mgr. Jitka Flanderková. Čistopis archivní pomůcky zpracovala v lednu 2019 Mgr. Jitka Flanderková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 14. 1. 2019

Mgr. Jitka Flanderková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond *Obecná škola (německá) Chrančovice*, školní kronika 1901–1933, K 1.

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond *Základní devítiletá škola Chrančovice*, školní kronika 1924–1938, K 1.

b) Tištěné prameny

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida, 1939.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7*. Nakladatelství Českého lesa : Domažlice, Plzeň, 1997.

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Paměť krajiny VII. Soupis drobných památek Touškovska a Úněšovska*. Mariánská Týnice : Muzeum a galerie severního Plzeňska Mariánská Týnice, 2011.

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský*. Praha, 1845.

EDL, Jan. Přehled změn v územní reorganizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae historiae. Sborník Národního archivu*, Praha : Národní archiv, 2006, č. 14, s. 485–545.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

HLAWATY, Karl. *Adressbuch u. Führer für den politischen Bezirk Mies : nach amtlichen Quellen : mit vielen Abbildungen und einer Bezirkskarte*. Mies : A. Haßold, 1912.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1930.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – Ch–L*. Česká akademie věd a umění : Praha, 1951.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt von Johann Gottfried Sommer, Ehrenmitglied der Gesellschaft des vaterländischen Museums. Sechster Band. Pilsner Kreis*. Prag, 1838.

TYR, Václav. *Stříbrsko. Příspěvek k monografii politického okresu stříbrského*. Nákladem Plzeňské jednoty menšinového učitelstva v Plzni: Plzeň, 1929, s. 92–93.

VRBATA, Jaroslav. Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. *Sborník archivních prací*, Praha : Archivní správa ministerstva vnitra v nakladatelství Orbis, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
ppr	podací protokol
př. č.	přírůstkové číslo
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

Počet obyvatel a domů v Chrančovicích

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	214	neuveden
1869	244	31
1880	243	40
1890	213	39
1900	235	34
1910	228 (227 Němců)	35
1921	203 (10 Čechů, 187 Němců)	36
1930	183 (20 Čechů, 163 Němců)	38

Počet obyvatel a domů v Chrástu (Chrástově)

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	94	neuveden
1869	91	15
1880	88	17
1890	84	16
1900	87	15
1910	107 (107 Němců)	16
1921	96 (1 Čech, 95 Němců)	16
1930	86 (86 Němců)	17

Seznam doložených starostů

Wenzl Wettengl	1912
Karl Veit	1919–1931
Wenzel Stoll	1931–1938
Karl Utler	1939–1945 (?)

Inventární seznam

I. Úřední knihy

1	Kniha evidence obyvatel	[1938]–1945 (1946)	ukn 1
2	Ohlašovací kniha o pobytu mužstva v záloze a na trvalé dovolené	1921–1938	ukn 2
3	Parcelní protokol Chrančovice	1909	ukn 3
4	Parcelní protokol Chrást (Chrástov)	1908	ukn 4

II. Spisový materiál

1. Registraturní pomůcky

5	Podací protokol (č. j. 201/39 z 25. 7. 1939–č. j. 750 z 20. 5. 1944, č. j. 687/44–750 na dvou vložených listech)	1939–1944	ppr 1
6	Podací protokol (č. j. 751 z 20. 5. 1944–č. j. 127 z 30. 4. 1945)	1944–1945	ppr 2

2. Spisy

7	Domovské právo	1931–1938	kar 1
8	Přihlášení a odhlášení pobytu, seznam do obce příchozích osob v důsledku válečných událostí na východě (15. 10. 1944–10. 3. 1945)	1944–1945	kar 1
9	Pojistné smlouvy (pojištění zákonné odpovědnosti, úrazové pojištění, požární pojištění)	1936–1941	kar 1
10	Povolení výběru dávek (ze psů, z nápojů)	1938	kar 1
11	Projekt silnice Újezd – Písek – Chrančovice (rozpočet, plány, profil trasy)	1902	kar 1
12	Očkovací seznamy dětí	1921–1938	kar 2
13	Stavební spisy a plány domů a hospodářských stavení (řazeno podle čp. 3–41, Chrást čp. 3, 11, 13)	1920–1940	kar 2
14	Elektrifikace obce (korespondence, usnesení zastupitelstva, plánek, účetní doklady, projednávání půjčky)	1937–1938	kar 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
15	Sociální péče (vyplácení záloh na živobytí, seznam pracujících na nouzové ubytovně, vyživování slovenských dělníků)	1943–1945	kar 2
16	Šetření užívání pozemků	1944	kar 2
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
17	Hlavní kniha příjmů	1941	ukn 5
18	Hlavní kniha příjmů	1942	ukn 6
19	Hlavní kniha příjmů	1943	ukn 7
20	Hlavní kniha příjmů	1944	ukn 8
21	Hlavní kniha výdajů	1941	ukn 9
22	Hlavní kniha výdajů	1943	ukn 10
23	Hlavní kniha výdajů	1944	ukn 11
24	Pokladní deník	1933–1940	ukn 12
25	Pokladní deník	1940–1941	ukn 13
26	Pokladní deník (příjmy a výdaje na obecních účtech vedených při Spořitelním a záložním spolku v Líšťanech)	1933–1938 (1947)	ukn 14
27	Předběžná kniha výběru daní a obecních dávek	1941	ukn 15
28	Předběžná kniha výběru daní a obecních dávek	1943	ukn 16
29	Předběžná kniha výběru daní a obecních dávek	1944	ukn 17
30	Kniha rozvrhu a výběru jednotlivých daní	1941	ukn 18
31	Kniha rozvrhu a výběru jednotlivých daní a obecních dávek	1942–1943	ukn 19
32	Kniha přechovávaných peněz	1941	ukn 20
33	Kniha přechovávaných peněz	1943	ukn 21
34	Kniha přechovávaných peněz	1944	ukn 22
35	Kontrolní zápisník rozpočtu	1941	ukn 23
36	Kontrolní zápisník rozpočtu	1942	ukn 24
37	Kontrolní zápisník rozpočtu	1943	ukn 25

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

2. Účetní spisy

38	Rozpočty (obecní a chudinského fondu)	1921–1939	kar 3
39	Roční vyúčtování, účetní závěrky (obecní a chudinského fondu)	1919–1942	kar 3

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Chrančovice
Značka archivního fondu:	AO Chrančovice
Časové rozmezí:	1902–1945 (1947)
Počet evidenčních jednotek:	30 (25 úředních knih, 2 podací protokoly a 3 kartony spisů)
Počet inventárních jednotek:	39
Rozsah v bm:	0,33
Stav ke dni:	14. 1. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Jitka Flanderková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jitka Flanderková
Počet stran:	15
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 14. 1. 2019 – č. j. SOAP/60-16/2019